

Un quadre d'en Jaume Morera en el Casón del Buen Retiro de Madrid

"N'hi ha prou amb fixar-nos en les Belles Arts representatives (...), la pintura de paisatge, v. gr., no té una altra funció que fer-nos veure la bellesa del camp, entendre-la, gaudir-ne, enviar-la a voluntat en la fantasia."

F. Giner de los Ríos, "Espíritu y Naturaleza".
Rev. B.I.L.E. 1897, pp. 165-168.

La figura del lleidatà Jaume Morera i Galfàcia (1854-1927) esdevé vital per tal d'entendre la pintura paisagística del s. XIX a Espanya.

Deixeble predilecte del pintor holandès Carles de Haes, a qui va conèixer l'any 1874 i de qui va seguir les seves coordenades plàstiques, va poder arribar a ocupar el cim de la fama gràcies al preciosisme de les seves obres, sobretot aquelles que tractaven les neus de la Serra del Guadarrama, que li suposarien el reconeixement de diferents primeres i segones medalles d'or en diferents exposicions nacionals i internacionals en les quals va prendre part.

Diferents especialistes s'han encarregat d'analitzar i valorar la qualitat d'en Jaume Morera i les seves aportacions a la pintura directa del paisatge espanyol. No cal endinsar-nos en aquest àmbit -per tal d'evitar la repetició d'aspectes ja coneguts-; a més, la seva obra pot veure's no tan sols al Museu d'Art Modern de Lleida, que duu el seu nom, sinó també en altres punts d'Espanya (Barcelona, Zamora, Sant Sebastià, Granada, Màlaga, La Corunya, Valladolid, Sevilla, Pontevedra, Badajoz, Huelva i Madrid) i de l'estranger (Argentina, França, Holanda, Marroc).

L'únic quadre d'en Jaume Morera -el seu conjunt catalogat inclou unes dues-centes cinquanta obres- que el públic pot veure a hores d'ara a Madrid, es troba penjat en la Sala de Paisajistas del Casón del Buen Retiro, un annex del Museu del Prado, on s'exhibeix també el Guernica de Picasso. Hom coneix que hi ha dos quadres més d'en Morera, a Madrid, però ha estat impossible veure'ls: el primer és, sense exposar al Museu del Prado, Ano-

chequer en el lago Trasimeno i, l'altre, és a unes dependències del Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, amb el títol Alrededor del Wagt (Holanda).

El quadre Playa Nevada (Trasimeno)

Aquest és el títol del quadre, obra d'en Morera, que hom pot veure al madrileny Casón del Buen Retiro.

Encara que la tela no és localitzada en un lloc escaient -resta un xic cantellós i amb una il·luminació deficient- la seva qualitat és evident si tenim en compte que es tracta d'una obra de joventut, ja que la va pintar als vint-i-un anys. El quadre té unes dimensions reduïdes (0,43 x 0,61 m.) i no és signat; a l'escaire inferior dret, però, hom pot llegir el títol "Trasimeno". Un cop dut a terme el corresponent treball d'heurística, hom pot dir que l'obra fou pintada a Itàlia i tramesa des de Roma, juntament amb altres quadres, l'any 1875 al Ministerio de Estado, com a element justificatiu de la pensió que li fou concedida per l'Academia Española de Bellas Artes per al seu perfeccionament artístic. Des de l'esmentat Ministerio l'obra fou lliurada al Museu Nacional d'Art Modern l'any 1980. El vint de maig de 1947 fou tramesa com a dipòsit, per Ordre Ministerial, al Museu Municipal de Figueres (Girona) on va romandre fins l'any 1970, data en la qual va tornar als fons del Museu Nacional d'Art Modern, des d'aquí va ser integrada al Museu del Prado, la direcció del qual l'exposà l'abril següent, a la Sala de Paisajistas del s. XIX del Casón del Buen Retiro, constituïda fonamentalment, per obres de qui havia estat el seu mestre: el pintor Carles de Haes.

Des del punt de vista temàtic, el quadre d'en Morera, recull una platja nevada del llac Trasimeno, on es veuen tres barques varades, l'última de les quals presenta -d'acord amb la perspectiva- la figura d'un home assegut. Si bé l'obra pot pertànyer, pel que fa a l'ambient, a allò que anomenem paisatge, la presència de l'esmentada figura, converteix l'obra en un quadre costumista, forta tendència d'en Jaume Morera (a propòsit hom pot destacar Lefadora, Puente de Miraflores, La Novicia i El pintor y su Guía).

Plàsticament, aquesta obra obeeix als models pictòrics que havia après a l'Acadèmia d'Espanya a Roma i no als propiament catalans o castellans, ja que constantment -malgrat haver seguit els dictats del seu mestre Haes- en Morera sempre mostrà interès per col·locar la figura humana dins dels seus paisatges, marcant la pauta cromàtica i els tons generals de la tela on s'hi trobava immersa.

Aquesta obra (nº 492. Invent. 1971/410), pintada a l'oli sobre tela, d'un contingut argumental parc, ens descriu perfectament l'ambient d'un hivern fred al llac italià Trasimeno i en ella els tons de plom del celatge, el blanc de la neu i les aigües gèlides avancen ja el gran domini que, més tard, en Morera farà palès amb la paleta. Visualment, la superfície tàctil del quadre és la pròpia en la pintura del s. XIX, els tons emprats -de gammes fredes, ben anivellades-, la diferenciació d'espais i l'ajustada composició representen els elements que cal destacar, tot fent del petit quadre una obra plena, en la qual els seus valors estètics ens evoquen els quadres del Museu Jaume Morera de Lleida.

Federico Lara Peinado, professor de la Universitat Complutense

Nota bibliogràfica: per a una aproximació al pintor Jaume Morera hom pot adreçar-se a J. M. Nadal Gaya, Pintura y pintores leridanos del S. XIX. Lleida, 1968. AAVV, Jaume Morera i Galfàcia, 1854-1927. Barcelona, 1985.

L'obra pictòrica, objecte de l'article, pot veure's reproduïda a M.C. Pena, Pintura de paisaje e ideología. La Generación del 98. Madrid, 1982, làmina VI.